

Hledání hřibů na poušti

15.7.2009 Mladá fronta DNES str. 8 Názory
Tomáš Zahradníček Akademie věd ČR

Včera
Diář Tomáše Zahradníčka

Vztekal jsem se tu minulý týden nad novým systémem hodnocení a financování vědecké práce. Přijala ho vláda a jeho důsledkem má být od příštího roku po několik dalších let skokové snížování rozpočtu **Akademie věd**. Změna nepřišla kvůli ekonomické krizi. Nepřináší šetření peněz na jiné, nezbytnější výdaje. Nový systém pouze předá část peněz na vědu do hospodářské sféry, na firemní výzkumy a inovace. Píší a mluví o tom všichni pracovníci **Akademie věd** jako o zločinu a hlouposti. To je stručně vzato i můj názor.

Přečetl jsem pozorně polemické ohlasy, které mi v reakci na článek přišly, i další debaty v tisku a na internetu. Napsalo mi několik lidí své špatné osobní zkušenosti z různých ústavů **Akademie věd**, kde pracovali před listopadem i po něm. Vcelku shodně popisovali prostředí jako zkosnatělé, mátožné, zalidněné neproduktivními osobami. Opustili ho a dnes se hlásí jako přívrženci záměru dostat Akademii pod větší tlak a nutit ji k úsporám a výkonnosti.

Zde je jádro pudla: **Akademie věd** je domovem pro více než padesát autonomních vědeckých institucí ze všech oborů. Mají různou tradici, přítomnost i perspektivy, spojuje je pouze zastřešující organizace. Je obtížné, pokud ne nemožné, říci výstižnou charakteristiku takového celku.

O to se přece snažila vláda. Najít jeden metr, jímž by se mohl měřit výzkum ve všech institucích a ve všech oborech. Že tento pokus selhal, je nejlépe znát právě na příkladu **Akademie věd**. Když k ní přiložíte vládní metr, vypadá o poznání menší, než ve skutečnosti je. Po takovém výsledku, který pokládám za nesporný a prokazatelný (mnoha jinými způsoby měření), je třeba sebepracněji získanou metodiku odložit a přemýšlet, kde se stala chyba. Trvat na tom, že vládní metr ukazuje správně, že císař má skutečně nové šaty, což právě vláda dělá, musí skončit dobře známým způsobem. Čím později, tím hůř pro všechny, kteří se této seance s vážnou tvářou účastní za rostoucího pobavení mezinárodního publika.

Každý vědní obor je ze své podstaty samosprávný a každé pracoviště v **Akademii věd** je především součástí svého oboru. Účinná vědní politika se nemůže vyhnout otázce, jaké obory přednostně podporovat a jaké nechat pouze přežívat (z úcty k tradici a také pro jistotu - třeba se ještě někdy budou hodit): jestli je třeba víc jaderné fyziky nebo méně historie. Až po takovém vyjasnění, k němuž máme zatím daleko, je možné sáhnout do organizačních struktur vědy. Některé akademické ústavy patrně lze celkem snadno spojit s univerzitami, jiné třeba zachovat v podobě jakýchsi „národních laboratoří“. Vůbec se dá podnikat spousta věcí, ale to předpokládá jasné cíle.

Akademie věd není posvátná kráva a nikdo netvrdí, že má ve své současné podobě trvat až do konce světa. Odpor nevzbuzuje sám vládní zásah do světa vědy, ale jeho podoba. Mít vědní politiku je právo i povinnost každé vlády a promyšlená a prodiskutovaná vládní strategie by prospěla všem. Současný problém spočívá v tom, že nejsou stanoveny žádné cíle. Neexistuje perspektiva toho, jak má vypadat svět české vědy a výzkum za deset či třicet let. Nahrazuje ji chaotické střílení naslepo založené na pokleslém ekonomickém šamanismu, jehož východiska i závěry jsou -zdvořile řečeno - přitroublé.

Právě takový je i základ všeho reformátorského uvažování, podle něhož má stát podporovat jen špičkovou vědu. Požadavek je to vlastně nemožný a právě on je zdrojem všeho nynějšího neštěstí. Špičková věda tu a tam vzniká v prostředí, kde pro ni jsou vytvořeny vhodné podmínky. Když utrhnete tříkilový hřib, vykáčíte okolní les a zničíte podhoubí, z něhož vyrostl, budete na vzniklé poušti na další čekání marně.

Foto popis|

URL| <http://archiv.newton.cz/mf/2009/07/15/3eeb5227910ea07c1bdc395d8ce5ce28.asp>